

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№5

2025
MAY

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
Российский Экономический Университет
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

*Elektron nashr,
797 sahifa, may, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Iloxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik **& iqtisodiyot**

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti

08.00.01 - Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 - Makroiqtisodiyot
08.00.03 - Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 - Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 - Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 - Ekonometrika va statistika
08.00.07 - Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 - Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 - Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 - Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 - Marketing
08.00.12 - Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 - Menejment
08.00.14 - Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 - Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 - Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 - Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

M u a s s i s: "Tadbirkor va ishbiarmon" MChJ

H a m k o r l a r i m i z:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

Mahalliy budjetlar daromadlarini oshirish imkonoyatlari	12
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank aksiyalarining bozor bahosini shakllantiruvchi omillar va baholash metodologiyasi	18
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Namangan viloyatida kichik biznes subyektlarini yanada rivojlantirish va ular samaradorligini oshirish.....	23
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna	
Kichik biznesni tijorat banklari tomonidan moliyalashtirishning o'ziga xos jihatlari	31
Nematulloyev Suxrob Sobirovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxlarini strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	35
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Prospects for improving the efficiency of deposit operations in commercial banks	42
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
Bank tizimida moliyaviy innovatsiyalar va raqamli texnologiyalar mohiyati va ahamiyati.....	51
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
Elektron tijoratni rivojlantirishni boshqarish samaradorligini baholash natijalari tahlili.....	57
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasida xotin-qizlar barqaror ish bilan bandligini oshirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	63
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	70
Qodirov Sardorbek Isroiljon o'g'li	
The role of sports marketing in training leadership personnel in the sports management system.....	75
B.Y.Hamraev	
Sanoat korxonalarida quyosh energiyasidan foydalanish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'llari	79
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishni davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi	85
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
Роль центрального банка в контроле инфляции: политика инфляционного таргетирования	95
Камилова Наргиза Абдукажоровна, Пиримкулов Фирдавс Шухратович	
Ко'pkari ot sporti o'yini chavandozlari sport kiyimini ishlab chiqish uchun tavsiya etilayotgan matolarning xususiyatlari tahlili.....	102
Musayeva Lobar Sayfullayevna, Po'latova Saboxat Usmanovna	
Оценка технико-экономических показателей автономной фотоэлектрической установки с устройством очистки от снега.....	107
Юлдошев Исроил Абриевич, Рустамова Шахноза Шухрат кизи, Ботиров Бозорбек Мусурмон угли, Жураев Обид Шавкатович, Атоева Мохинур Амриллаевна	
Some considerations about the specific features of advertising texts	116
Mustaqimova Kunduz Sobirovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank xizmatlari amaliyoti tahlili.....	121
Tangriev Izzat Raxmatullaevich	

Fransuzcha va o'zbekcha terminlar vektori asosidagi semantik o'xshashlik.....	125
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Abduxadova Zilola Jamoliddinovna	
Sayyohlik tilining raqamli tadqiqi: fransuz va o'zbek terminlarining multimodal vektor va vizual xaritalanishi.....	131
Abduxadova Zilola Djamoliddinovna	
Обеспечение финансовой устойчивости предприятий: проблемы и решения	136
Аллаберганов Зокир Гойибович	
Qurilish korxonalarini boshqarishning tashkiliy mexanizmlarini shakllantirishdagi muammolar	142
Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
Innovatsion startaplarni moliyalashtirishda venchur kapitali	149
Bozorova Ozoda Raximovna	
Pul-kredit siyosati orqali iqtisodiyotni tartibga solish	154
Berdiyev Akram O'ktamovich	
Yashil buxgalteriya hisobi va ekologik masalalarga oid xalqaro talablar va yondashuvlar	163
Eshquvvatova Muxlisa Avaz qizi	
Sug'urta tashkilotlari moliyaviy hisobotlari auditida muhimlik va risk darajasini aniqlash uslubiyotini takomillashtirish	169
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Chizmageometriya fanida gamifikatsiya va didaktik o'yinlarning samaradorligi.....	174
Yo'ldashev Solmonjon Iqboljon o'g'li	
Tijorat banklarining nodepozit moliyaviy resurslarini optimallashtirish	179
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
Теоретические аспекты, причины и специфика безработицы (на примере Республики Узбекистан)	186
С.Э. Холмуратов	
Xalqaro oziq-ovqat bozorida raqobat sharoitida meva-sabzavotchilik tarmog'ini rivojlantirishga oid xorij tajribalari	191
Mengnorov Almardon Abdirahmonovich	
O'zbekistonning butunjahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lish jarayonlari va uning soliq tizimiga ta'siri.....	202
Qurbonov Muxiddin Abdullaevich	
Qoraqalpog'istonda mehmonxona xo'jaligining hozirgi holati tahlili	207
Xalimova Fayoza Nafasovna	
Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektning bugungi kundagi ahamiyati.....	212
Norboyeva Mahliyo Rustamovna, Komiljon Baxromov Muzaffar o'g'li	
Method of drying melon using solar radiation and a household solar-infrared dryer.....	216
Khakimova Sabina Shamsiddin qizi, Qodirov Jobir Ro'zimamatovich, Mirzayev Shavkat Mustaqimovich, Yangiboyev Fayoz G'aybulla o'g'li	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ini moliyalashtirish istiqbollari	227
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Влияние розничного кредитования на потребительский спрос	231
Базарова Нигора Равшановна	
Влияние розничного кредитования на потребительский спрос	231
Базарова Нигора Равшановна	
Прямые иностранные инвестиции как основной фактор повышения конкурентоспособности экономики стран	238
Наврузов Икрам Абдуллаевич	
Qishloq xo'jaligini moliyalashtirish tizimini takomillashtirish	243
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Tayyor mahsulotlar hisobi bo'yicha xorij tajribasi va ulardan respublikamizda foydalanish imkoniyatlari.....	248

Xotamov Alisher Xotamjon o'g'li, Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich Sanoat korxonalarida asosiy vositalar qadsizlanishi va eskirishini hisobga olishni optimallashtirish.....	255
Kurbonova Shaxrinov Avazxonovna Korxonalarda ishlab chiqarish xarajatlarini auditorlik tekshiruvidan o'tkazish	262
Tulovov Erkinjon To'liqin o'g'li, Shanasirova Nodira Abdullayevna Digital transformation in public sector: advantages and challenges of the integration.....	266
Abdurakhmanova Sevinch Стратегическое планирование и предсказание результатов деятельности организации.....	271
Алимов Бехзоджон Наврузжонович Влияние привлечения инвестиций в национальную экономику на повышение конкурентоспособности предприятий.....	277
Каримова Дилафруз Садирдин кизи Nomoddiy aktivlar auditida sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari	283
Rozmatova Umida Yuldashevna To'g'ridan-to'g'ri sug'urtalash operatsiyalari bo'yicha sug'urta zaxiralarini shakllantirishni xalqaro standartlar asosida tashkil etish.....	290
X.A.Raximov "Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik loyihalarini moliyalashtirishning innovasion mexanizmlari va normativ asoslari"	294
Karabaev Sanjar Abdusamatovich Tibbiyot muassasalarida iqtisodiy barqarorlikning dinamik tahlili.....	302
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich Korxonada faoliyatini optimallashtirishdagi iqtisodiy tahlilning roli va ahamiyati.....	308
Sattorov Mirjahon Роль контекстного маркетинга в условиях ограниченной аудитории и дефицита ресурсов.....	313
Дебердиев Анвар O'zbekistonda korxonalarining iqtisodiy barqarorligini raqamli texnologiyalar yordamida oshirish	319
Iminova Nargizaxon Akramovna, Mo'ydinov Ma'murjon Mansurjon o'g'li Jahon amaliyotida eksport moliyalashtirishi: uning shakllari, afzalliklari va kamchiliklari	328
Xudoynazarov Sherzod Ismoilovich Ramli transformatsiya va korxonaning barqarorligi	333
Soibov Nozimbek Faxridin o'g'li Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish.....	342
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o'g'li Роль цифровой эпохи в банковской сфере	346
Максудова Шахзода Yashil iqtisodiyotda innovatsiyalar va ekologik barqarorlik.....	350
Sultonov Omon Juma o'g'li Iqtisodiy modernizatsiya va uning davlat rivojlanishiga ta'siri	355
Zuvaydullaev Nematullo Oybek o'g'li Международный опыт: применение корпоративного менеджмента в государственном управлении развитых стран.....	360
Махмудова Севара Улугбековна Carbon markets and agribusiness: assessing the role of emissions trading in promoting sustainable agricultural practices.....	366
Mubina Toirova Standartlashtirishda nanotexnologiyalarning o'rni va ahamiyati	371
Ahmedova Sitara Asqar qizi	

Sut mahsulotlarini saqlash jarayonini boshqarish tizimining barqarorlik masalasi.....	376
Sabirov Ulugbek Kuchkarovich, Oqilov Azizbek Kozimjon o'g'li	
Kredit risklarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalarning o'rni.....	392
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
Alyuminiy ion energiya saqlaydigan qurilmalarning afzalliklari	399
Bafoyev Abduhamid Hoshim o'g'li	
Buxgalteriya axborotining investisiya qarorlarga ta'siri.....	403
Rahmatova Shahnoza Shukurovna	
Комплексный подход к оценке и обеспечению финансовой безопасности текстильных предприятий.....	408
Турсунов Бобир Ортикмирзаевич	
Markaziy osiyo mamlakatlarida nodavlat notijorat tashkilotlarini moliyalashtirish: O'zbekiston tajribasi bilan solishtirma tahlil.....	416
Aliyev Arslon Salom o'g'li	
Temir yo'l transportini rivojlantirishda xorijiy olimlarning ilmiy yondashuvlari	422
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich	
IoT (Internet of Things) texnologiyalari va ularning ishlab chiqarish jarayonlarida qo'llanilishi	428
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich, Yoqubov Bobur Mamasobir o'g'li	
Improvement of preparation of accounting policies in joint-stock companies	433
Ovlayev Suhrob Temur o'g'li, Yo'Ichiyev Oybek Ulug'bek o'g'li, Normo'minova Dilorom Umar qizi, Avlayeva Oybarchin Olim qizi	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion marketing strategiyalaridan foydalanish.....	437
Samadov Askarjon Nishonovich	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining v.z. vlasov usuli asosida analitik tadqiqi	444
Kamola Xaydarova	
Applications of hyperbolic geometry in physics and biology	449
Khaknazarova Khurshidabonu Kenjaevna, Otakulova Rukhshona Akram kizi	
Korxonalarni qayta tashkil etishda moliyaviy hisobot tuzish bo'yicha xalqaro tajriba, uni o'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari.....	456
Davletov Ikram Raximberganovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizm rivojini ta'minlovchi iqtisodiy va tashkiliy choralarni mukammallashtirish.....	462
Tleumuratov Baxadir Genjemuratovich	
Milliy iqtisodiyotda fond bozorini rivojlantirish istiqbollari	468
Sultonov Sherali Nuraliyevich	
Дифракция и отражение упругих поперечных волн в изотропной среде с жёсткой границей	476
Салиев А.А., Кеунимжаев М.К.	
Tijorat banklarida investitsiya loyihalari samaradorligi va amaliy holati tahlili	481
Axmedov Shoymurod Azamat o'g'li	
Aralash tolalardan tayyorlangan iplarning mustahkamlik xususiyatlarini o'rganish va tahlil qilish	486
Nurboev Rashit Xudoyberdievich, Salimov Shuhrat Halimovich, Bozorov Rustam Rasulovich	
Namangan viloyatining turizm salohiyatini rivojlantirish istiqbollari: Hududiy raqobatbardoshlik va innovatsion yondashuvlar	491
Khusniddin Egamnazarov	
Klasterlar hisob siyosatida boshqaruv hisobining metodologik asoslari.....	498
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	

Jismoniy shaxslar soliq ma'muriyatchiligining nazariy masalalari	505
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Ibragimov Boburshox Boxodir o'g'li, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Digital Transformation in Public Sector: Advantages and Challenges of the Integration.....	511
Abdurakhmanova Sevinch	
Важность проекта “Умный город” в Узбекистане.....	517
Акбаржон Иминов	
Iqtisodiy tizimda risk va uning xususiyatlari.....	522
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlar.....	530
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Влияние цифровизации на сокращение теневой экономики: возможности и ограничения	536
Срождиддинова З.Х., Шарифзода Мубина Дилмуроджон кизи	
Строительство здания с ограждающей конструкцией из энергоэффективных мелкоштучных трехслойных блоков	540
Акрамов Х.А., Тохиров Ж.О.	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового Узбекистана.....	546
Умаров Б.С.	
Современные тенденции и перспективы повышения износостойкости футеровок в горно-размольных установках	556
Акмал Жуманазаров, Илхом Эгамбердиев, Элбек Очилов, Маъруф Саибов	
Aktsiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar	562
Suyunov Dilmurod Xolmurodovich, Habibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
Kredit risklarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalarning o'rni.....	570
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
Iqtisodiy islohotlar jarayonida tovar va xizmatlar importining narxlar shakllanishiga ta'siri	577
Bababekova Gulchexra Baxtiyorovna	
Теоретические вопросы инвестиционного обеспечения центров инновационного роста региона	584
Умаров Б.С	
Tijorat banklarida investitsiya loyihalari samaradorligi va amaliy holati tahlili	591
Axmedov Shoymurod	
Lazer nurlari ta'sirida wet-blue charm yarim mahsuloti xususiyatlarining o'zgarishi	596
Qodirov T.J, Azimov J.Sh, Yusupova D.N	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston	601
Islomova Dilrabo Salomovna	
Avariya rejimlarida kichik yuklamali elektr ta'minoti tizimlarining kabel izolyatsiyasi monitoringini avtomatlashtirishning zamonaviy yondashuvlari	606
Mirzoyev Narzulla Nuriddinovich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich	
Eksport faoliyatini rivojlantirish: global tajribalar va milliy imkoniyatlar	609
D.E.Qarshiev	
Iot (internet of things) texnologiyalari va ularning ishlab chiqarish jarayonlarida qo'llanilishi	614
Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich, Yoqubov Bobur Mamasobir o'g'li	
Sa'noat korxonalarini va mexatron robotlarni optimal avtomatlashtirish va boshqarishda sun'iy intellektning ahamiyati	621
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul O'g'li, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich	
Комплексный подход к оценке и обеспечению финансовой безопасности текстильных предприятий.	625
Турсунов Бобир Ортикмирзаевич	

Method of Drying Melon Using Solar Radiation and a Household Solar-Infrared Dryer.....	633
Khakimova Sabina Shamsiddin qizi, Qodirov Jobir Ro'zimamatovich, Mirzayev Shavkat Mustaqimovich, Yangiboyev Fayoz G'aybulla o'g'li	
Kabel izolyatsiyasi holatini monitoring va avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari muammolari	633
Mirzoyev Narzulla Nuriddinovich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich	
Controlling Execution Mechanisms in Intelligent Systems Using Neural Networks	649
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'li	
Algorithm for Optimizing Repetitive Tasks in Production Process Execution Mechanisms	654
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'li	
Ijro mexanizmlarini visual simulyatsion modellashtirishning boshqaruv samaradorligini oshirishdagi ahamiyati	659
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul O'g'li, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich	
Kompaniyaning strategik qarorlar qabul qilishida pul oqimini tahlili va uni bashoratlashning ahamiyati	663
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
Pul oqimi haqida hisobot: xalqaro tajriba va milliy amaliyotda qo'llanilishini takomillashtirish	667
Xaydarova Nargiza Anvarovna	
Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati	676
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Davlat xizmatlarining raqamlashuvi va tadbirkorlikka ta'siri.....	680
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlikni samarali boshqarishda va raqamli texnologiyalardan foydalanishda rivojlangan xorijiy mamlakatlar tajribasi	687
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Теоретические вопросы инвестиционного обеспечения центров инновационного роста региона	688
Умаров Б.С	
Mahallalarda tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlantirishni boshqarishning ilmiy-nazariy jihatlari	696
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
A Comparative Technological Assessment of Lubricants Utilized in Cotton Ginning and Spinning Mills.....	700
Shokhsanam Imomalieva, Anvar Makhkamov, Doniyor Dadamirzayev, Mirzabek Nabijanov	
Joriy aktivlar auditida firibgarlik holatlarini aniqlash metodlarini takomillashtirish.....	704
Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
Состояние гендерного равенства в экономических секторах и влияние стереотипов на рынок труда (с фокусом на Узбекистан)	710
Адалат Худайбергенова Неъматуллаевна, Севинч Фатиллоева Лутфилло кизи, Дилфуза Абдуллаева Розакуловна	
Динамика международных денежных переводов и тренды их развития в узбекистане	718
Гимранова О. Б.	
Turizm sohasi investitsion salohiyatiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar	726
Ayubov Ilyos Iloxovich	
Enhancing waste management efficiency through digital technologies.....	732
Nurmetova Muyassar Jumanazarovna	
Qurilish jarayonlarini boshqarishning xorij tajribalari va ularning milliy investitsion-qurilish sohasiga transformatsiyasi	740
Abduvaliyev Bekzod Muxiddin o'g'li	
Tijorat bank aktivlari portfelini samaradorligini takomillatirishning zamonaviy yo'llari	747
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich	
Tijorat banklarining yashil iqtisodiyotga o'tishdagi faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari.....	753
Mirzaxmedova A. A.	
Buxoro shahrining barqaror rivojlanishida shahar infratuzilmasini yaratish metodlari.....	759
Xasanov Feruz Anvarovich, Reyimbayev Shuxrat Sadullayevich	
O'zbekistonda turizmni diversifikatsiya qilish va ixtisoslashgan turizm yo'nalishlari rivoji.....	764
Matkarimov Jahongir Shamuratovich	

Рейтинговая шкала оценки финансового состояния предприятия, основанная на комплексной балльной системе.....	773
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Tijorat banklari faktoring xizmatlari yordamida kichik biznesning eksport salohiyatini oshirish yo'llari.....	783
Jalilov Azizbek Baxodir o'g'li	
Moliyaviy rejalashtirishning ilmiy tahlili.....	789
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	

MOLIYAVIY REJALASHTIRISHNING ILMIY TAHLILI

Pardayev Jamshid Muzaffarovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil tadqiqotchisi (PhD)

ORCID: 0009-0006-2847-9326

Annotatsiya: Mazkur maqolada moliyaviy rejalashtirish sohasida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlil qilindi hamda ularning nazariy va amaliy jihatlari yoritildi. Moliyaviy rejalashtirishning iqtisodiy jarayonlardagi o'rnini, uning strategik va taktik darajadagi vazifalari, shuningdek, korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'siri ilmiy asosda o'rganildi. Xorijiy mamlakatlar tajribasiga tayanilgan holda moliyaviy rejalashtirishning zamonaviy usullari, jumladan, budjetlashtirish, moliyaviy modellashtirish, ssenariy tahlili va risklarni boshqarish yo'nalishlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, moliyaviy rejalashtirish iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlovchi muhim boshqaruv vositasi hisoblanadi. Uning samaradorligi to'g'ri axborot bazasi, ilg'or hisob-kitob usullari hamda xalqaro standartlardan foydalanish bilan bevosita bog'liqdir.

Kalit so'zlar: moliyaviy rejalashtirish, budjetlashtirish, moliyaviy modellashtirish, risklarni boshqarish, strategik boshqaruv, iqtisodiy barqarorlik.

Abstract: This article analyzes scientific research conducted in the field of financial planning and highlights their theoretical and practical aspects. The role of financial planning in economic processes, its tasks at the strategic and tactical levels, and its impact on the financial stability of enterprises were analyzed on a scientific basis. Also, based on the experience of foreign countries, modern methods of financial planning, including budgeting, financial modeling, scenario analysis, and risk management, were studied. The results of the analysis show that financial planning is an important management tool that ensures economic growth and stability. Its effectiveness is directly related to the use of a correct information base, advanced accounting methods, and international standards.

Keywords: financial planning, budgeting, financial modeling, risk management, strategic management, economic stability.

Аннотация: В статье анализируются научные исследования, проводимые в области финансового планирования, и освещаются их теоретические и практические аспекты. На научной основе анализируются роль финансового планирования в экономических процессах, его задачи на стратегическом и тактическом уровнях, а также его влияние на финансовую устойчивость предприятий. Также, на основе опыта зарубежных стран, изучены современные методы финансового планирования, включая бюджетирование, финансовое моделирование, сценарный анализ и управление рисками. Результаты анализа показывают, что финансовое планирование является важным инструментом управления, обеспечивающим экономический рост и стабильность. Его эффективность напрямую связана с использованием корректной информационной базы, передовых методов бухгалтерского учета и международных стандартов.

Ключевые слова: финансовое планирование, бюджетирование, финансовое моделирование, управление рисками, стратегическое управление, экономическая устойчивость.

KIRISH

Moliyaviy rejalashtirish korxonalarining barqaror rivojlanishi va samarali boshqaruvini ta'minlaydigan asosiy iqtisodiy vosita hisoblanadi. U korxonaning moliyaviy manbalarini to'g'ri taqsimlash, risklarni kamaytirish, investitsion qarorlarni asoslash va strategik maqsadlarga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, moliyaviy rejalashtirish sohasida olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlar uning nazariy asoslarini takomillashtirish, amaliy qo'llanilish samaradorligini oshirish hamda zamonaviy usullarni joriy etishga qaratilmoqda.

Xususan, xorijiy mamlakatlar tajribalarining tahlili moliyaviy rejalashtirishning turli modellari va mexanizmlarini qiyosiy o'rganish imkonini bermoqda. Ilmiy ishlarda moliyaviy modellashtirish, byudjetlashtirish,

ssenariy tahlili, soliq rejalashtirish va raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari keng yoritilmoqda. Shu bilan birga, milliy iqtisodiyot sharoitida ushbu usullarning qo'llanilish imkoniyatlari va cheklovlari ham alohida tadqiq etilmoqda. Shu nuqtai nazardan, ushbu mavzu doirasida moliyaviy rejalashtirishga oid ilmiy tadqiqotlarning tahlili amaliy ahamiyatga ega bo'lib, korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash va boshqaruv qarorlarini takomillashtirishga xizmat qilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Moliyaviy rejalashtirish masalasi bo'yicha MDH davlatlaridagi ayrim olimlarning ilmiy ishlarini tahlil qiladigan bo'lsak, bu borada Bondarenko T.G. va A.U. Soltaxanovlarning ilmiy tadqiqotlari alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu olimlar fikriga ko'ra: "Zamonaviy iqtisodiyotda moliyaviy rejalashtirish moliyaviy boshqaruvning asosiy elementidir. Bu biznesni xavf va noaniqlikdan himoya qilishga yordam beradigan kompaniya boshqaruvining umumiy mexanizmining bir qismidir" degan ta'rif beriladi [1].

S.P. Visharning ilmiy tadqiqotlari ham ahamiyatlidir. U moliyaviy rejalashtirishni boshqaruv tizimining bir qismi sifatida ko'rib, quyidagicha ta'rif beradi: "Moliyaviy rejalashtirish umumiy moliyaviy boshqaruv tizimining ajralmas qismi bo'lib, u o'z navbatida korxonaning umumiy boshqaruv tizimining asosiy elementi hisoblanadi. Bu rejalashtirish umumiy strategiyadan tashqarida mavjud bo'lmaydi" [2].

S. Demin, A. Zinchenko va M. Cherkasovlarning mashinasozlik korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini moliyaviy rejalashtirish xususiyatlariga oid ilmiy tadqiqotlari ham muhim ilmiy ahamiyatga ega. Bundan tashqari, ular mashinasozlik korxonalarini uchun tegishli moliyaviy taqsimot tizimini isloh qilish algoritmini taklif etadilar [3].

Moliyaviy rejalashtirish borasida olima I. Zaysevaning ilmiy tadqiqotlari ham alohida ahamiyat kasb etadi. U moliyaviy rejalashtirishning strategik ahamiyatini ta'kidlab, quyidagicha fikr bildiradi: "Bu shunchaki byudjet hisobi emas, balki pul oqimlarini boshqarish, qarzlarni to'lash va korporatsiyaning moliyaviy siyosatini strategik shakllantiradigan qarorlar qabul qilishning kalitidir. U keng qamrovli, kelajakka yo'naltirilgan va moslashuvchan reja bo'lib, tashqi qiyinchiliklarga chidamli tizimni yaratadi" [4].

O. Laenko o'z ilmiy tadqiqotlarida rejalashtirish va prognozlash o'rtasidagi farqni aniq belgilaydi. Uning ta'rificha, rejalashtirish — resurslarni shakllantirish va taqsimlash bo'yicha boshqaruv faoliyati bo'lsa, prognozlash — ixtisoslashtirilgan usullar yordamida kelajakdagi moliyaviy ko'rsatkichlarni baholashdir [5].

Yu.S. Nexaychuk va A.P. Borisovskaya kabi mualliflar moliyaviy rejalashtirishni quyidagicha ta'riflaydilar: "Moliyaviy rejalashtirish — bu iqtisodiy faoliyatni ta'minlash uchun moliyaviy resurslar manbalarini va ulardan foydalanish yo'nalishlarini aniqlash usullari va vositalari majmuidir." Shuningdek, ular fikricha, moliyaviy rejalashtirish — naqd pul oqimlariga qaratilgan, strukturaviy va uslubiy jihatdan qurilgan, bozor va mijozlarga yo'naltirilgan, barqaror va uzoq muddatli faoliyatga hissa qo'shadigan jarayon bo'lib, tahlildan nazoratgacha bo'lgan protsessual bosqichlarni o'z ichiga oladi. Bu jarayon moliyaviy rejani faqat buxgalteriya hujjati emas, balki strategik boshqaruv vositasiga aylantirishi zarur [6].

Iqtisodchi olimlardan V. Yankovskaya o'zining "Korxonalarda rejalashtirish" darsligida rejalashtirishni maqsadlarni belgilash, vositalarni aniqlash, ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish va ularga erishish yo'llarini belgilash jarayoni sifatida izohlaydi. V. Yankovskayaning fikricha: "Moliyaviy rejalashtirish jarayoni — bu murakkablik, motivatsiya, prognozlash, xavfsizlik, muvofiqlashtirish, nazorat qilish va o'qitishga yo'naltirilgan tizimli boshqaruv funksiyasi bo'lib, moliyaviy rejalashtirish — moliyaviy resurslar va pul oqimlarini tashkil etish bo'yicha kelajakdagi harakatlarni aniqlash jarayonidir" [7].

Kazmina I.V., Smolyaninova I.V. va Shchegoleva T. fikriga ko'ra, korporativ moliyaviy rejalashtirish — bu barcha faoliyatni ichki va tashqi muhit tomonidan shakllantirilgan moliyaviy imkoniyatlar va cheklovlarga moslashtirish orqali tashkilotning barqaror ishlashini ta'minlash jarayonidir [8].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot uchun ma'lumotlar ilmiy maqolalar, monografiyalar, iqtisodiy hisobotlar va rasmiy statistik manbalardan olindi. Olingan ma'lumotlar tizimli yondashuv asosida qayta ishlanib, qiyosiy va mantiqiy tahlil usullari qo'llandi. Shuningdek, mavjud nazariy qarashlar va amaliy tajribalar umumlantirilib, moliyaviy rejalashtirishning ilmiy asoslari aniqlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Moliyaviy rejalashtirish korxonada faoliyatini samarali boshqarishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganadigan muhim iqtisodiy-kontseptual jarayondir. Ilmiy adabiyotlarda moliyaviy rejalashtirishning asosiy vazifalari quyidagilar sifatida ko'rsatiladi: resurslarni samarali taqsimlash, moliyaviy risklarni boshqarish, korxonada daromadlari va xarajatlarini prognoz qilish, shuningdek, strategik maqsadlar sari yo'naltirish.

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda moliyaviy rejalashtirish nafaqat hisob-kitob va byudjetlashtirish bilan cheklanmaydi, balki quyidagi asosiy yo'nalishlar bo'yicha amalga oshiriladi:

Strategik va taktik rejalashtirish – uzoq muddatli maqsadlar bilan yillik byudjet rejalari ni uyg'unlashtirish.

Raqamli texnologiyalar va ERP tizimlari – moliyaviy ma'lumotlarni real vaqt rejimida boshqarish, prognoz va moliyaviy modellashtirish.

Risk-menejment – moliyaviy, bozor, valyuta va boshqa xatarlarni oldindan aniqlash va boshqarish.

Barqarorlik va ESG tamoyillari – ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv masalalarini moliyaviy rejaga integratsiya qilish.

Xalqaro standartlar va ochiqlik – IFRS yoki GAAP asosida moliyaviy hisobot yuritish, investor va kreditorlar uchun ochiqlikni ta'minlash.

Innovatsiya va R&D integratsiyasi – tadqiqot va rivojlanish xarajatlarini moliyaviy rejaga kiritish orqali raqobatbardoshlikni oshirish.

Ilmiy tahlil shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarda moliyaviy rejalashtirishning samaradorligi nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan, balki strategik va ijtimoiy jihatlar bilan ham belgilanadi. Bu esa korxonalariga uzoq muddatli barqaror rivojlanishga erishish imkonini beradi.

Ilmiy tadqiqot metodologiyasiga ko'ra, o'rganilayotgan kategoriya yoki munosabatlarning mohiyatini to'g'ri tadqiq qilish, uning mazmunini kengroq tushunish va tushuntirish uchun bu kategoriya va munosabatlarning boshqalar tomonidan tadqiq qilinish darajasini o'rganish katta ahamiyat kasb etadi. Chunki boshqalarning tadqiqotlarida bu masalalariga bo'lgan ilmiy yondashuvni tahlil qilish asosida mualliflik yondashuvlarini shakllantirish imkoniyati paydo bo'ladi.

Umuman olganda, biz tadqiq qilayotgan korxonalarda moliyaviy rejalashtirish masalasi yillar davomida ko'plab olimlar tomonidan ilmiy jihatdan tadqiq etilib kelinmoqda. Ularni ilmiy tahlil qilishda uch xil darajada yondashamiz: avvalo xorijiy (MDH davlatlaridan tashqari) olimlarning ilmiy ishlarini tahlil qilamiz, keyin MDH davlatlaridagi ayrim olimlarning ilmiy ishlarini o'rganamiz va uchinchi bosqichda o'zimizning mahalliy olimlarimizning ilmiy tadqiqotlarini tahlil qilamiz. Shundan so'ng umumiy tahlil asosida mualliflik ilmiy yondashuvlarimizni ishlab chiqamiz.

Moliyaviy rejalashtirish masalasi bo'yicha MDH davlatlaridagi ayrim olimlarning ilmiy ishlarini tahlil qiladigan bo'lsak, bu borada Bondarenko T.G. va A.U. Soltaxanovlarning ilmiy tadqiqotlari alohida ahamiyat kasb etadi. Ularning fikriga ko'ra: "Zamonaviy iqtisodiyotda moliyaviy rejalashtirish moliyaviy boshqaruvning asosiy elementidir. Bu biznesni xavf va noaniqlikdan himoya qilishga yordam beradigan kompaniya boshqaruvining umumiy mexanizmining bir qismidir".

Mualliflarning ta'kidlashicha, rejalashtirish jarayonlari ko'pincha amaliy qiyinchiliklarga duch keladi: universal tizim mavjud emas, har bir tashkilot o'ziga xos cheklovlarga (me'yoriy talablar, xodimlar, texnik sharoit va boshqalar) duch keladi. Shuningdek, Bondarenko va Soltaxanovlar moliyaviy rejalashtirishning maqsadlari, daromadlari va xarajatlari, hisoblash-analitik apparatidan foydalanish, uzoq muddatli rejalashtirishda prognozlashning dolzarbligini ta'kidlashadi. Ular amaliy usullarni ham ajratib ko'rsatadilar, masalan: sotish prognozi, pul oqimlari balansi, kapital qo'yilmalar byudjeti, sotish ulushi va zararsizlik nuqtasini hisoblash, shuningdek, SWOT-tahlilni strategik qarorlar uchun asos sifatida qo'llash. Bu esa kuchli va zaif tomonlarni baholash orqali ishlab chiqarish hajmi va assortimentini aniqlash imkonini beradi.

Bondarenko va Soltaxanov moliyaviy rejalashtirishni kompleks, bosqichma-bosqich va moslashuvchan boshqaruv vositasi sifatida ko'radilar. Ular uning funksional jihatlarini (prognoz, hisob-kitoblar, monitoring), uslubiy tuzilmasi va har bir tashkilotning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish zarurligini ta'kidlaydilar. Eng muhimi, ular tizimlilikka urg'u beradilar: tahlil, prognozlash, matematik hisob-kitoblar, xavflarni baholash va hujjatli ro'yxatga olish kombinatsiyasi moliyaviy rejalashtirishning tamoyillari sifatida keltiriladi.

Fikrimizcha, Bondarenko va Soltaxanovlar tomonidan berilgan moliyaviy rejalashtirish ta'rifi nisbatan to'g'ri bo'lsa-da, korxonaning moliyaviy boshqaruvdagi o'rni yetarlicha ochib berilmagan. Shunga qaramay, ularning moliyaviy rejalashtirish tamoyillari haqidagi qarashlari ilmiy jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi.

Moliyaviy rejalashtirish xususidagi olimlardan yana biri S.P. Visharning ilmiy tadqiqotlari ham ilmiy ahamiyatga egadir. S.P. Vishap moliyaviy rejalashtirishni boshqaruv tizimining bir qismi sifatida qaraydi va "Moliyaviy rejalashtirish umumiy moliyaviy boshqaruv tizimining ajralmas qismi bo'lib, u o'z navbatida korxonaning umumiy boshqaruv tizimining asosiy elementi hisoblanadi, bu rejalashtirish umumiy strategiyadan tashqarida mavjud emas" mazmundagi ta'rifni keltiradi¹.

S.P. Vishap moliyaviy rejalashtirishning ikkita o'zaro bog'liq darajasini belgilaydi. Ya'ni, umumiy iqtisodiy – firma darajasi bozor nazariyasi nuqtai nazaridan yondoshadi. Uning fikricha, boshqaruv – tashkilotni prognozlash va rivojlantirishga qaratilgan boshqaruvning asosiy funksiyasidir. U shuningdek, rejalashtirish

1 Вишар С. П. Современные проблемы финансового планирования предприятий системы потребительской кооперации в России // Символ науки. 2016. № 6. С. 160-163.

turlari va tartiblari sifatida uchta darajani aniqlaydi: birinchisi – operatsion (kassa rejasi, to'lov taqvim), ikkinchisi – joriy (daromad/xarajat rejalar, balans rejasi) va uchinchi – strategik (foйда va balans prognozi).

S.P. Visharning ilmiy yondoshuviga ko'ra, moliyaviy rejalashtirish jarayoni quyidagilarni qamrab oladi: axborot tahlili, prognozlash, davrlashtirish, metodologiyani tanlash, hujjatlarni ishlab chiqish va amalga oshirish monitoringi. Uning so'zlariga ko'ra, moliyaviy rejalashtirish birinchidan istiqbolli bo'lishi kerak, ya'ni sotish prognozlari asosida aniq strategiya ishlab chiqilishi lozim. Ikkinchidan, u dinamik xarakterga ega bo'lishi kerak (iste'molchilar ehtiyojlarining o'zgarishini hisobga olgan holda amalga oshiriladi). Uchinchidan, axborotga asoslangan bo'lishi kerak. To'rtinchidan, iqtisodiy va matematik jihatdan asosli bo'lishi lozim. Beshinchidan esa, risklarni boshqarish va kompaniyaning strategik hujjatlari bilan bog'liq bo'lishi talab etiladi.

Bundan tashqari, S.P. Vishap qiyin makroiqtisodiy sharoitlarda xarajat moddalarini tartiblashni taklif qiladi: birinchi navbatda ish haqi, keyin modernizatsiya, to'lovlar va boshqa xarajatlari. Bu rejalashtirishda moslashuvchanlik va nazoratni muhim deb hisoblaydi. Uning fikricha, zamonaviy moliyaviy rejalashtirish – bozor va risklar bilan bog'langan, strategik integratsiyalashgan, prognozga yo'naltirilgan, ko'p bosqichli vosita bo'lib, mavjud vaziyat diagnostikasi va iste'molchi tahliliga, turli ufoqlarda daromad prognozlariga (qisqa, o'рта va uzoq muddatli), moliyaviy foydalanishning ustuvor va moslashuvchan modeliga, iqtisodiy hamda matematik asoslangan xabardorlik va modellarga tayanadi va doimiy monitoring hamda tashqi o'zgarishlarni hisobga olish orqali natijalar beradi.

Albatta, S.P. Visharning moliyaviy rejalashtirishga oid ilmiy tadqiqotlari salmoqli hisoblanadi. Garchi uning ta'rifi to'liq mukammal bo'lmas-da, moliyaviy rejalashtirishni amalga oshirish va natijalarga qo'ygan talablari katta ilmiy ahamiyatga ega deb hisoblaymiz.

Moliyaviy rejalashtirish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borayotgan MDH davlatlari olimlaridan S. Demin, A. Zinchenko va M. Cherkasovlarning mashinasozlik korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini moliyaviy rejalashtirish xususiyatlariga oid tadqiqotlari ham anchayin ilmiy ahamiyatga ega. Ular moliyaviy rejalashtirishni qat'iy tuzilgan, strategik yo'naltirilgan va barqaror moslashuvchan jarayon sifatida ko'rishadi. Shuningdek, mavjud imkoniyatlar va muhitni tahlil qilishga, ehtiyojlar va xavflarni bashorat qilishga, kompleks moliyaviy rejani tuzishga (daromadlar, xarajatlari, mablag'lar manbalari, pul oqimlari), bosqichlar bo'yicha taqsimlash va bajarilishini nazorat qilishga, resurslarni vakolatli ustuvor taqsimlashga, xavflarni baholash va o'zgarishlarga moslashish bilan integratsiyalashga alohida e'tibor qaratish lozim deb hisoblaydilar.

Shuningdek, ularning ilmiy yondoshuviga ko'ra, mashinasozlik korxonalarining barqarorligi va samaradorligini ta'minlash, rentabellik, likvidlik va risklar o'rtasida muvozanatni o'rnatish muhim masaladir. Moliyaviy rejalashtirish ishlab chiqarish jarayonlarini budjetlashtirish samaradorligining asosiy mezonini hamda barqarorlik o'lchovi sifatida xizmat qiladi. Ularning fikricha, moliyaviy reja quyidagi prognozlarni o'z ichiga olishi lozim: pul oqimlari (tushumlar va xarajatlari), balans, korxonada daromadi (daromad/zarar), moliyalashtirish manbalari (qisqa muddatli va uzoq muddatli). Bundan tashqari, S. Demin, A. Zinchenko va M. Cherkasovlar mashinasozlik korxonalarini uchun tegishli moliyaviy taqsimot tizimini isloh qilish algoritmini ham taklif etadilar².

Darhaqiqat, boshqa tarmoqlar singari mashinasozlik korxonalarida ham moliyaviy rejalashtirish korxonada moliyaviy boshqaruvida muhim rol o'ynaydi. Boshqa tomondan, mashinasozlik tarmog'ida xarajatlarning yuqoriligi, mahsulot tannaxida yalpi qo'shilgan qiymatning katta ulushi va ishlab chiqarishga yo'naltirilgan xarajatlarni to'g'ri rejalashtirish zarurati moliyaviy rejalashtirishni o'ta muhim ahamiyatga ega qiladi. A. Zinchenko va M. Cherkasovlarning ilmiy yondoshuvlari moliyaviy rejalashtirishning aniq bosqichlarida nimalarga e'tibor berilishi borasida yetarlicha mukammal bo'lmas-da, ular mashinasozlik korxonalarini uchun tegishli moliyaviy taqsimot tizimini isloh qilish algoritmini taklif qilgani bilan o'ziga xos ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Moliyaviy rejalashtirish borasida olimlar I. Zaysevaning ilmiy tadqiqotlari ham muhimdir. U moliyaviy rejalashtirishning strategik ahamiyatini ta'kidlab, quyidagicha fikr bildiradi: "Bu shunchaki budjet hisobi emas, balki pul oqimlarini boshqarish, qarzlarni to'lash va korporatsiyaning moliyaviy siyosatini strategik shakllantiradigan qarorlar qabul qilishning kalitidir. Bu keng qamrovli, kelajakka yo'naltirilgan va moslashuvchan reja bo'lib, tashqi qiyinchiliklarga chidamli tizimni yaratadi"³.

I. Zaysevaning fikricha, yuqori samarali moliyaviy rejalashtirish uchun pul oqimlarini boshqarishga e'tibor qaratish, uni uzoq muddatli va dinamik jarayon sifatida qurish, korporatsiyaning moliyaviy strategiyasi uchun asos yaratish, analitik va amaliy usullarni hamda rejalar bajarilishi ustidan nazoratni birlashtirish lozim. Moliyaviy rejalashtirish birinchi navbatda naqd pul resurslariga — mavjud va kelajakdagi, jumladan kreditorlik majburiyatlari va kutilayotgan foydaga qaratilgan bo'lishi kerak. Shu bilan birga, I. Zayseva retrospektiv (orqaga

2 Демин С. С., Зинченко А. С., Черкасов М. Н. Особенности финансового планирования производственных процессов на предприятиях машиностроения // Вестник университета. 2016. № 5. С. 130-132.

3 Зайцева И.С. Роль финансового планирования в формировании финансовой политики корпорации // Политика, экономика и инновации. 2016. № 8 (10). С. 1-4.

qarab) rejalashtirishdan ogohlantiradi. Uning fikricha, faqat o'tgan natijalar va an'anaviy budjet usullariga tayanish samaradorlikni pasaytiradi. Asosiy e'tibor daromadlar, xarajatlar, moliyalashtirish manbalari, jumladan qarz majburiyatlarini aks ettiruvchi moliyaviy rejaga qaratilishi kerak.

Moliyaviy rejalashtirish borasida keng ilmiy izlanishlar olib borgan olim O. Laenkoning tadqiqotlarida rejalashtirish va prognozlash o'rtasidagi farq aniq belgilangan. Unga ko'ra, rejalashtirish — resurslarni shakllantirish va taqsimlashga qaratilgan boshqaruv faoliyati, prognozlash esa — ixtisoslashtirilgan usullar yordamida kelajakdagi moliyaviy ko'rsatkichlarni baholashdir.

O. Laenko moliyaviy rejalashtirish usullari sifatida quyidagilarni ko'rsatadi: iqtisodiy tahlil usuli — haqiqiy va rejalashtirilgan ma'lumotlarni taqqoslash, og'ishlarni aniqlash va tuzatish choralarini ishlab chiqish; nisbiy usul — asosiy moliyaviy koeffitsiyentlar asosida ehtiyojlarni hisoblash; normativ usul — oldindan belgilangan standartlar asosida resurslarni aniqlash; balans usuli — balans orqali ehtiyojlar va mavjud resurslarni solishtirish; diskontlangan pul oqimi usuli — pulning vaqt qiymatini hisobga olib strategik qarorlarni baholash; ko'p variantli (stsenariy) usul — bir nechta strategik variantlarni ishlab chiqish va qiyosiy tahlil qilish⁴.

Bundan tashqari, O. Laenko iqtisodiy va matematik modellashtirishni rejalashtirishda alohida ahamiyatga ega deb hisoblaydi. Uning fikricha, moliyaviy prognozlashni amalga oshirish moliyaviy rejalashtirishni to'g'ri tashkil qilishda muhim uslubiy omildir. U prognozlash usullari sifatida ekspert baholash (mutaxassislarning tajribaga asoslangan fikrlari), ekstrapolyatsiya (ma'lumotlardagi tendensiyalarni davom ettirish), deterministik munosabatlarni bashorat qilish (ko'rsatkichlar orasidagi matematik bog'lanishlarni aniqlash) usullaridan foydalanishni tavsiya qiladi.

O. Laenko shuningdek, korxonada asosiy rejalashtirish vazifalari sifatida resurslardan oqilona foydalanish orqali rentabellikni ta'minlash, joriy va investitsiya faoliyati uchun mablag'larga ehtiyojni aniqlash, likvidlikni qo'llab-quvvatlash uchun kiruvchi va chiquvchi oqimlarni muvofiqlashtirish, qabul qilingan qarorlarning samaradorligi va xavflarini baholashni ko'rsatadi.

Uning fikricha, korxonalarda moliyaviy rejalashtirishni olti bosqichda amalga oshirish ijobiy natija beradi: tahlil, prognozlash, davrlashtirish, usullarni tanlash, hujjatlashtirish va monitoring. Shuningdek, u tizimli va ko'p bosqichli yondashuvni taklif qiladi. Rejalashtirish va prognozlashni bir vaqtda amalga oshirish, analitikdan matematikaga qadar turli usullardan foydalanish, prognozlashni mustaqil va muhim komponent sifatida qo'llash, ustuvor vazifalar sifatida rentabellik, likvidlik va riskni baholashni amalga oshirish, barcha bosqichlarda nazorat va moslashuvchanlikni ta'minlash hamda moliyaviy instrumentlar kombinatsiyasi va professional boshqaruvdan samarali foydalanish zarurligini ta'kidlaydi. Bunday yondashuv korxonada asosli, moslashuvchan va barqaror moliyaviy boshqaruv tizimini yaratishga imkon beradi⁵.

Moliyaviy rejalashtirishni korxonalarda amalga oshirish bilan bog'liq ilmiy tadqiqotlar olib borgan yana bir guruh olimlardan Ye. Karpova va S. Kyaryakliev kabi mualliflarning ta'kidlashicha, moliyaviy rejalashtirish nazorat bilan uzviy bog'liq bo'lishi kerak. Bu jarayonlar moliyaviy boshqaruv doirasida yagona mexanizmni tashkil qiladi. Ular moliyaviy rejalashtirishni bosqichma-bosqich algoritmini aniqlab bergan bo'lib, u quyidagilardan iborat: ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish (moliyaviy holat, tashqi muhit), tahlilga asoslangan prognozlash, rejalarni davriylashtirish (operativ, joriy, strategik), hisoblash usullarini tanlash, hujjatlar – rejani tasdiqlash, bajarilishini nazorat qilish (rejalashtirilgan va haqiqiy natijalarni solishtirish, og'ishlarni tahlil qilish).

Shuningdek, ushbu mualliflar moliyaviy rejalashtirish jarayonida tizimning muvaffaqiyatli ishlashi uchun shartlarni ham keltirib o'tadilar. Ularning fikriga ko'ra, axborot shaffof bo'lishi, ya'ni ma'lumotlar aniq bo'lishi va jarayonning barcha ishtirokchilariga o'z vaqtida yetkazilishi zarur. Shuningdek, moliyaviy rejalashtirish va nazoratni alohida vazifalar sifatida emas, balki o'zaro bog'liq tizim sifatida ko'rish lozim.

Bundan tashqari, mualliflarning ilmiy g'oyasiga ko'ra, rejalashtirish asosni yaratadi (maqsadli ko'rsatkichlar, budjetlar, taxminlar), nazorat esa bu asosni amalga oshirishning sifatini ta'minlaydigan mexanizm hisoblanadi. Motivatsiya tizimni moslashuvchan va samarali qiladi, xodimlarni jalb qilishni rag'batlantiradi. Bo'limlarning integratsiyasi va axborot almashinuvi esa bunday tizimni joriy etishning kaliti hisoblanadi.

Nazariyadan amaliyotga o'tish uchun korxonada nazorat tizimiga sarmoya kiritishi, xodimlarni o'qitishi va tahliliy hamda nazorat tartib-qoidalari bilan qo'llab-quvvatlanadigan motivatsion siyosatni shakllantirishi lozim. Mualliflarning ta'kidlashicha, rejalashtirish jarayonida moliyaviy menejment rejalashtirish madaniyatini oshirishi, o'qitish va mas'uliyatni qo'llab-quvvatlashi zarur. Rag'batlantirish va sanksiyalar – bonuslar va mas'uliyatning uyg'unligi intizomni va diqqatni saqlashga xizmat qiladi.

Ularning tavsiyalariga ko'ra, mexanizm tahlili, prognoz, reja, hujjatlashtirish, nazorat va motivatsiyani o'z ichiga olgan tuzilmaviy va moslashtirilgan jarayon moliyaviy rejalashtirish hamda nazoratni resurslarni samarali

4 Лаенко О.А. Методы финансового планирования и прогнозирования на предприятиях // Вестник Прикамского социального института. 2016. С. 52-55.

5 Лаенко О.А. Методы финансового планирования и прогнозирования на предприятиях // Вестник Прикамского социального института. 2016. С. 52-55.

boshqarish, xavflarni kamaytirish va tashkilot samaradorligini oshirishga qodir bo'lgan dinamik, ishlaydigan tizimga aylantiradi⁶.

Yu. S. Nexaychuk va A. P. Borisovskaya kabi mualliflarning ta'rifiga ko'ra, "moliyaviy rejalashtirish – bu iqtisodiy faoliyatni ta'minlash uchun moliyaviy resurslar manbalarini va ulardan foydalanish yo'nalishlarini aniqlash usullari hamda vositalari majmuidir". Bundan tashqari, ushbu mualliflarning fikricha, moliyaviy rejalashtirish reaktiv bo'lmazligi, faqat mavjud muammolarni bartaraf etishga qaratilgan bo'lishi bilan cheklanmasligi kerak. Buning o'rniga, korxonalar hozir nima foyda keltirayotganini va keyingi 1-3 yil ichida nima olib kelishini hisobga olgan holda savdo rejalarini o'zgaruvchan iste'molchilar ehtiyojlari bilan bog'lash samaralidir⁷.

Shuningdek, mualliflar strategik moliyaviy rejalashtirishni uzoq muddatli moliyaviy rejalashtirishning bir turi sifatida ta'kidlaydilar. Sanoat korxonalari uchun quyidagilar ayniqsa muhim deb hisoblaydilar: tashqi qiyinchiliklarga chidamlilik (globallashuv, bozor beqarorligi), uzoq muddatli istiqbolda makro va indikativ moliyaviy ko'rsatkichlardan foydalanish (masalan, inflyatsiya). Nexaychuk va Borisovskayaning ilmiy yondashuviga ko'ra, moliyaviy rejalashtirishning reaktiv mexanizmidan ko'ra tuzilgan, strategik yo'naltirilgan, mijozlarga yo'naltirilgan va faol mexanizm bo'lishi lozim.

Moliyaviy rejalashtirish jarayonida nima va qachon pul olib kelishini aniq tushunish, rejalashtirish manbalari va moliyalashtirish yo'nalishlarini belgilash, talab va korxonalar strategiyasiga muvofiqligini ta'minlash muhimdir. Shuningdek, Nexaychuk va Borisovskayaning fikricha, moliyaviy rejalashtirish naqd pul oqimlariga qaratilgan, strukturaviy va uslubiy jihatdan qurilgan, bozor va mijozlarga yo'naltirilgan, barqaror hamda uzoq muddatli faoliyatga hissa qo'shadigan bo'lishi kerak. Shu bois moliyaviy rejalashtirish tahlildan nazoratgacha bo'lgan protsessual bosqichlarni o'z ichiga olishi, moliyaviy rejani faqat buxgalteriya hujjatidan iborat emas, balki strategik boshqaruv vositasiga aylantirishi zarur.

Rossiyalik iqtisodchi olimlardan biri o'zining "Korxonalarda rejalashtirish" darsligida rejalashtirishni maqsadlarni belgilash, maqsad va vositalarni aniqlash, ta'sir etuvchi omillarni tahlil qilish va ularga erishish yo'llarini ishlab chiqish jarayoni sifatida talqin qiladi. V. Yankovskayaning fikricha, "moliyaviy rejalashtirish jarayoni – bu murakkablik, motivatsiya, prognozlash, xavfsizlik, muvofiqashtirish, nazorat va o'qitishga qaratilgan tizimli boshqaruv funksiyasidan iborat bo'lib, moliyaviy rejalashtirish – moliyaviy resurslar va pul oqimlarini tashkil etish bo'yicha kelajakdagi harakatlarni aniqlash jarayoni hisoblanadi"⁸.

O'z navbatida, professorlar T. Malikov va O. Olimjonovlar "Moliyaviy rejalashtirish" tushunchasini taraqqiyotning asosiy tendensiyalarini aniqlash va moliyaviy tahlil qilish, jalb qilingan mablag'lar hamda vaqtincha bo'sh turgan mablag'larni sarflash (joylashtirish) menejmenti, firma ichidagi moliyaviy natijalar va pul oqimlarini rejalashtirish, hisobga olish va nazorat qilish texnologiyasi, investitsion menejment, kapitallar menejmenti, shuningdek faoliyatning boshqa ko'rinishlari (trast, faktoring, lizing va boshqalar)ning jamlanmasi sifatida izohlaydilar.

Professor S. Elmiraev esa o'zining "Korporativ moliya" darsligida quyidagicha ta'rif beradi: "Moliyaviy rejalashtirish korporativ moliyani boshqarish tizimining ajralmas qismi sifatida korxonalar moliyaviy-xo'jalik faoliyatiga doir qaror qabul qilish asoslarini ta'minlaydi. Moliyaviy rejalashtirishning korxonalar faoliyati uchun alohida dolzarbligi shundaki, u keskin raqobat sharoitida uzluksiz rivojlanish yo'lini belgilab beradi. Moliyaviy rejalashtirishning noto'g'ri tashkil etilishi bir tomondan bozorning ma'lum bir mahsulotga nisbatan to'yinishi, ikkinchi tomondan esa boshqa bir mahsulotga nisbatan taqchillikning yuzaga kelishiga olib keladi. Natijada esa bozor muvozanati buziladi", – deya ta'kidlaydi. U o'z ilmiy tadqiqotlarida korxonalarda moliyaviy rejalashtirishni soliqlarni rejalashtirish jarayoni bilan birga ko'rib chiqib, uni to'g'ri amalga oshirish bo'yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqqan⁹.

Mahalliy olimlardan X. Axmedov korxonalarda moliyaviy rejalashtirish masalasini alohida mavzu doirasida dissertatsion tadqiqot sifatida o'rgangan. Uning ta'rifiga ko'ra, "moliyaviy rejalashtirish – xo'jalik subyekti faoliyatida samaradorlik va uzviylikka erishish maqsadida moliyaviy risklarni hisobga olgan holda pul oqimlari harakatini tashkil etish, moliyaviy resurslarni shakllantirish va taqsimlashga qaratilgan rejalashtirishning alohida muhim yo'nalishidir". Olimning fikricha, moliyaviy rejalashtirishning bosh maqsadi – moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish orqali moliyaviy ko'rsatkichlar o'sishini ta'minlashdir.¹⁰

6 Карлова Е. Н., Кряклиев С. В. Механизм реализации системы финансового планирования и контроля на предприятии // Символ науки. 2016. № 5. С. 125-129.

7 Нехайчук Ю. С., Борисовская А. П. Об организации финансового планирования на промышленном предприятии // Символ науки. 2016. № 9. С. 117-121.

8 Янковская В. В. Планирование на предприятии: Учебник / В. В. Янковская. – М.: НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 425 с.

9 Elmiraev S. Korporativ moliya. Darslik. – T.: 2018 yil, 68 bet.

10 Axmedov Xasan Ruziabaevich Xujalik subyektlarida moliyaviy rejalashtirishni tashkil etishni takomillashtirish iynalishlari. 08.00.07 – Moлия, pul muomalasi va kredit iqtisodiyot fanlari buyicha falsofa doktori (PhD) dissertatsiyasi AVTOPEFERATI. Toshkent-2019, 63 b.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Moliyaviy rejani tuzishdan tortib to uning amalga oshirilishini nazorat qilish, fikrimizcha, yetti bosqichdan iborat mexanizm asosida amalga oshirilishi kerak. Jumladan, joriy moliyaviy holatni tahlil qilish dastlabki bosqichda daromadlar, xarajatlar, aktivlar va majburiyatlarni baholash, likvidlik, rentabellik, aylanma va qarzlarni tahlil qilish, korxonada moliyasining kuchli va zaif tomonlarini aniqlashni o'z ichiga oladi. Keyingi bosqich — rejalashtirish maqsadlarini belgilash bosqichida umumiy (masalan, daromadni yiliga 15% ga oshirish) va maxsus (masalan, soliq yukini kamaytirish, investitsiyalarni ko'paytirish, xarajatlarni qisqartirish) maqsadlar belgilanadi.

Moliyaviy ko'rsatkichlarni prognozlash bosqichida daromad, tannarx, foyda prognoz qilinadi, pul oqimi prognozi amalga oshiriladi, soliqlar, amortizatsiya va kreditlar bo'yicha prognozlar ishlab chiqiladi. Keyingi bosqich — moliyaviy rejani ishlab chiqish bosqichi bo'lib, unda asosiy rejalashtirish hujjatlari tuziladi: daromad va xarajatlar budjeti, pul oqimi budjeti, investitsiyalar va kapital xarajatlar rejasi, shuningdek soliq rejasi shakllantiriladi.

Moliyalashtirish manbalarini tanlash bosqichida moliyalashtirishga bo'lgan ehtiyoj (kapital yoki qarz mablag'lari) aniqlanadi, kapital qiymati baholanadi. Rejani tasdiqlash va amalga oshirish bosqichida esa rejani rahbariyat tomonidan tasdiqlash, amalga oshirish uchun mas'ul shaxslarni belgilash, rejani korxonada faoliyatida amaliyotga joriy qilish ko'zda tutiladi.

Yakuniy bosqich — amalga oshirish monitoringi va nazorati bosqichida rejalashtirilgan va haqiqiy ko'rsatkichlar taqqoslanadi, orqada qolish sabablari tahlil qilinadi, zarurat tug'ilganda rejaga o'zgartirishlar kiritiladi hamda yakuniy xulosalar tayyorlanadi. Ushbu xulosalar esa korxonada moliyaviy qarorlar qabul qilish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Маликов Т.С., Олимжонов О.О. Молия. Дарслик / Тошкент Молия институти. – Тошкент: 2019. – 89 бет.
2. Elmirezayev S. Korporativ moliya. Darslik. – T.: 2018 yil, 68 bet.
3. Вишар С. П. Современные проблемы финансового планирования предприятий системы потребительской кооперации в России // Символ науки. 2016. № 6. С. 160-163.
4. Демин С. С., Зинченко А. С., Черкасов М. Н. Особенности финансового планирования производственных процессов на предприятиях машиностроения // Вестник университета. 2016. № 5. С. 130-132.
5. Зайцева И.С. Роль финансового планирования в формировании финансовой политики корпорации // Политика, экономика и инновации. 2016. № 8 (10). С. 1- 4.
6. Лаенко О.А. Методы финансового планирования и прогнозирования на предприятиях // Вестник Прикамского социального института. 2016. С. 52-55.
7. Нехайчук Ю. С., Борисовская А. П. Об организации финансового планирования на промышленном предприятии // Символ науки. 2016. № 9. С. 117-121
8. Янковская В. В. Планирование на предприятии: Учебник / В. В. Янковская. – М.: НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 425 с.
9. Казмина И. В., Смолянинова И. В., Щеголева Т. В. Символ науки. 2016. № 4. С. 83–84.

muhandislik **& iqtisodiyot**

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. May. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100